МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет ветеринарної медицини та тваринництва
Кафедра біоресурсів, тваринництва та аквакультури

Кваліфікаційна робота на правах рукопису

ПРИМАЧЕНКО БОГДАН ЮРІЙОВИЧ

УДК 636.5.033

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

ОЦІНКА ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА М'ЯСА КУРЧАТ-БРОЙЛЕРІВ В УМОВАХ ТОВ «МЯСОВ» ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ

204 «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва»

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело _____ Богдан ПРИМАЧЕНКО

Керівник роботи:
Альона ШУЛЯР,
кандидат с.-г. наук, доцент

Житомир – 2025

Висновок кафедри біоресурсів, тваринництва та аквакультури

за результатами попереднього захисту: _____

Протокол засідання кафедри біоресурсів, тваринництва та аквакультури № __ від «___» _____ 2025 р.

Завідувач кафедри біоресурсів,
тваринництва та аквакультури Діна ЛІСОГУРСЬКА
«___» _____ 2025 р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти **Богдан ПРИМАЧЕНКО** захистив кваліфікаційну роботу з оцінкою:

сума балів за 100-бальною шкалою _____

за шкалою ECTS _____

за національною шкалою _____

Секретар ЕК _____ Тетяна ПОПАДЮК

(підпис)

АНОТАЦІЯ

Примаченко Б. Ю. Оцінка технології виробництва м’яса курчат-бройлерів в умовах ТОВ «Мясов» Житомирської області. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістр за спеціальністю 204 «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва». – Поліський національний університет, Житомир, 2025.

Проведено моніторинг технології виробництва продукції птахівництва та оцінено продуктивні показники птиці. Визначено, що технологічні процеси вирощування бройлерів організовані на належному рівні, що сприяє отриманню високих результатів продуктивності. З метою рентабельного виробництва м’яса птиці орієнтуватися на розведення курчат кросу «Cobb-500».

Ключові слова: птахівнича галузь, виробництво, технологічні підходи, крос, курчата, продуктивність.

ANNOTATION

Prymachenko B. Yu. Evaluation of broiler chicken meat production technology in the conditions of «Myasov» LLC of Zhytomyr region. – Qualifying scientific research as a manuscript.

Master’s qualification thesis for the degree in specialty 204 «Technology of production and processing of livestock products». – Polissya National University, Zhytomyr, 2025.

Monitoring of the technology of poultry production was carried out and the productive indicators of the poultry were assessed. It was determined that the technological processes of broiler farming are organized at the proper level, which contributes to obtaining high productivity results. For the purpose of profitable poultry production, focus on breeding «Cobb-500» crossbred chickens.

Key words: poultry industry, production, technological approaches, cross, chickens, productivity.

ЗМІСТ

ВСТУП		5
РОЗДІЛ 1.	ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ	7
	1. 1. Значення галузі птахівництва для забезпечення продовольчої безпеки	7
	1. 2. Характеристика сучасних м'ясних кросів курей	9
РОЗДІЛ 2.	МАТЕРІАЛ, МЕТОДИКА, МІСЦЕ ТА УМОВИ ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДЖЕНЬ	13
	2. 1. Місце та умови проведення досліджень	13
	2. 2. Матеріал та методика проведення досліджень	16
РОЗДІЛ 3.	РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ	17
	3. 1. Оцінка технології виробництва м’яса курчат-бройлерів в умовах ТОВ «Мясов» Житомирської області	17
ВИСНОВКИ		28
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ		29

ВСТУП

Птахівництво – галузь тваринництва, яка спеціалізується на вирощуванні домашньої та сільськогосподарської птиці для отримання харчових продуктів (м'яса, яєць), пуху, пера, інкубаційного яйця та племінного молодняку. Це одна з найбільш інтенсивних і високотехнологічних сфер аграрного виробництва, що включає селекцію та розведення птиці, розробку оптимальних систем годівлі, утримання, профілактики хвороб і організації промислового виробництва продукції птахівництва [1-3].

Птахівництво має велике економічне значення завдяки високій біологічній продуктивності птиці, швидким темпам росту, короткому виробничому циклу та високій рентабельності. Виробництво м'яса курчат-бройлерів – галузь птахівництва, яка спеціалізується на інтенсивному вирощуванні високопродуктивних кросів бройлерів для отримання дієтичного м'яса [4, 5].

Цей напрям характеризується коротким виробничим циклом (звичайно 35–45 днів), високою швидкістю росту птиці, ефективним використанням кормів та високими технологічними стандартами. Виробництво м'яса бройлерів є одним із найприбутковіших сегментів аграрного сектору завдяки високому попиту, швидкій окупності та можливості автоматизувати більшість виробничих процесів. [6, 7].

Мета досліджень – оцінка технології виробництва м'яса курчат-бройлерів в умовах ТОВ «Мясов» Житомирської області.

Предмет досліджень – технологічні елементи та параметри, що визначають ефективність виробництва м'яса бройлерів на підприємстві та продуктивність птиці.

Об'єкт досліджень – моніторинг всіх елементів технологічного процесу вирощування бройлерів в умовах ТОВ «Мясов».

Перелік публікацій

1. Примаченко Б. Ю. Основні м’ясні кроси курей, що використовуються в Україні. *Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва: науково-теоретичний збірник*. Житомир: Поліський національний університет, 2025. Вип. 19. С. 40. (Науковий керівник – доцент Шуляр А. Л.).

2. Prymachenko B., Kotsar S. Livestock production in Ukraine in modern realities. *Стан та перспективи виробництва, переробки і використання продукції тваринництва:* матеріали XII Міжнар. наук. конф. студ. та учнів. молоді, 20 листоп. 2025 р. Кам'янець-Подільський: Вид.-во ЗВО «Подільський державний університет», 2025. С. 55–57. (Науковий керівник – доцент Шуляр А. Л.).

3. Prymachenko B., Shuliar A., Shuliar A. Innovative chicken production technologies. *Наукові здобутки у вирішенні актуальних проблем виробництва і переробки продукції тваринництва*: матеріали V Всеукраїнської конференції молодих вчених та здобувачів освіти, 18 груд. 2025 р. Житомир: Вид.-во Поліського національного університету, 2025. С. 49–51.

Практичне значення отриманих результатів. Отримані результати мають важливе прикладне значення для підвищення ефективності роботи птахівничого підприємства. Для досягнення економічно ефективного виробництва м’яса курчат-бройлерів необхідно створити оптимальні умови для їх вирощування, застосовуючи автоматизовані технологічні процеси та сучасне обладнання. Важливим є також неухильне дотримання всіх етапів технології вирощування, орієнтуючись на використання високопродуктивного кросу «Cobb-500».

Структура та обсяг роботи. Робота має обсяг 32 сторінки комп’ютерного тексту та містить 11 рисунків і 3 таблиці. Список використаних джерел налічує 40 позицій.

РОЗДІЛ 1. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

1. 1. Значення галузі птахівництва для забезпечення продовольчої безпеки

Птахівництво є однією з найдинамічніших і найважливіших галузей сучасного тваринництва, оскільки забезпечує населення високоякісними продуктами харчування – м’ясом і яйцями, які є доступними, поживними та легко засвоюваними. У контексті зростання чисельності населення планети, глобальних економічних викликів, зміни клімату та підвищення вимог до якості й безпечності харчових продуктів роль цієї галузі стрімко зростає. Птахівництво не лише сприяє задоволенню продовольчих потреб суспільства, але й відіграє значну роль у формуванні продовольчої безпеки держави, зміцненні її економічної стабільності та розвитку аграрного сектору [8-10].

Однією з ключових переваг птахівництва є його висока продуктивність, що дозволяє отримувати велику кількість продуктів у короткі терміни. Наприклад, виробничий цикл вирощування курчат-бройлерів становить близько 35–45 днів, що є унікально низьким показником порівняно з іншими видами тваринництва. Така швидкість виробництва забезпечує можливість оперативного реагування на ринковий попит та стабільного забезпечення населення доступним м’ясом. Крім того, сучасні кроси бройлерів характеризуються високою конверсією корму, що робить виробництво економічно ефективним і дає змогу зменшити собівартість продукції, зберігаючи її якість та безпечність [11-13].

Продовольча безпека країни значною мірою залежить від наявності стабільного та прогнозованого виробництва білкових продуктів. М'ясо птиці, особливо м’ясо бройлерів, є одним з основних джерел тваринного білка у світі. Воно містить повноцінні білки, незамінні амінокислоти, вітаміни групи В, мікроелементи та має низьку калорійність, що робить його важливим

компонентом раціону людей різного віку. Яйця, у свою чергу, є одним з найцінніших харчових продуктів, адже містять практично всі необхідні для організму речовини, а їхня біологічна цінність визнана однією з найвищих серед продуктів тваринного походження. Таким чином, галузь птахівництва забезпечує населення поживними продуктами, які позитивно впливають на здоров'я та якість життя населення [14, 15].

Важливим аспектом продовольчої безпеки є доступність продуктів для широких верств населення. М'ясо птиці традиційно є одним з найдешевших видів тваринного білка, що зумовлено коротким циклом вирощування, технологічністю процесів, можливістю автоматизації та порівняно низькими витратами на корми. В умовах економічної нестабільності або кризових ситуацій галузь птахівництва здатна швидко нарощувати обсяги виробництва, забезпечуючи внутрішній ринок доступною продукцією, а також формуючи експортний потенціал країни. Для держав, що прагнуть зміцнити свою продовольчу незалежність, розвиток птахівництва є стратегічно важливим напрямом [15].

Вагому роль птахівництво відіграє також у розвитку сільських територій та формуванні аграрної зайнятості. Сучасні птахівничі підприємства забезпечують робочі місця, стимулюють розвиток суміжних галузей – кормовиробництва, логістики, ветеринарного забезпечення, харчової промисловості. Висока інтенсивність виробництва створює економічні передумови для інвестицій у нові технології, будівництво сучасних пташників, впровадження автоматизованих систем контролю за мікрокліматом, годівлею, освітленням та санітарно-гігієнічними заходами [16].

Одним з ключових завдань галузі в контексті продовольчої безпеки є забезпечення високих стандартів якості та безпечності продукції. Використання сучасних технологій вирощування та переробки дозволяє контролювати всі етапи виробничого процесу – від інкубації до доставки готового продукту споживачеві. Важливими елементами є дотримання

принципів HACCP, застосування систем біобезпеки та ветеринарного контролю, мінімізація ризиків виникнення захворювань, забезпечення належних умов утримання птиці та оптимізація раціонів годівлі. Це дозволяє отримувати продукцію, що відповідає вимогам національних та міжнародних стандартів і здатна конкурувати на світовому ринку [17].

Птахівництво також відіграє ключову роль у досягненні цілей сталого розвитку сільського господарства. Сучасні технології вирощування спрямовані на раціональне використання ресурсів, зменшення негативного впливу на довкілля, підвищення ефективності використання кормів, обладнання. Усе це сприяє формуванню більш екологічно відповідальної моделі агропромислового виробництва. Ще одним важливим фактором є розвиток селекції та генетики, що дозволяє створювати нові кроси птиці з підвищеною продуктивністю, стійкістю до захворювань і покращеними м'ясними та яєчними характеристиками [18, 19].

Таким чином, значення галузі птахівництва для забезпечення продовольчої безпеки є багатогранним і надзвичайно важливим. Вона забезпечує населення цінними продуктами харчування, гарантує доступність білка для різних соціальних груп, підвищує економічну стабільність держави, розвиває сільські території, сприяє зростанню зайнятості та формує експортний потенціал.

1. 2. Характеристика сучасних м'ясних кросів курей

Сучасне птахівництво – це високотехнологічна, економічно ефективна та стратегічно значуща галузь, без якої неможливе повноцінне функціонування продовольчого сектору країни [20].

Сучасне птахівництво характеризується високим рівнем інтенсивності, автоматизації та генетичного прогресу, який дає змогу отримувати від курчат-бройлерів винятково високі прирости живої маси у поєднанні з ефективним використанням кормів. Центральним елементом таких

виробничих систем є використання спеціалізованих м'ясних кросів курей. Кросами називають гібридні популяції, отримані внаслідок складних схрещувань ліній із фіксованими високопродуктивними ознаками. Саме кроси забезпечують максимальний гетерозисний ефект, стабільну продуктивність та технологічність поголів'я [21].

У світі функціонує кілька провідних селекційних компаній, які формують генетичну основу м'ясного птахівництва: Aviagen, Cobb-Vantress, Hubbard, Lohmann та інші. Їхні кроси зайняли домінуючі позиції у світовому виробництві м'яса птиці завдяки стабільності показників росту, високому виходу грудних м'язів, відносно низькій собівартості продукції та здатності добре адаптуватися до різних умов утримання. Найбільш поширеними на ринку є такі кроси: Cobb-500, Ross 308, Ross 708, Hubbard Flex і Hubbard Classic, а також сучасні високопродуктивні кроси лінії Arbor Acres [22].

Крос Cobb-500. Один із найпопулярніших у світі та широко використовується в країнах Європи й України. Його популярність пояснюється поєднанням високих темпів росту, низьких витрат кормів і високої однорідності стада. Основні характеристики: швидкі темпи росту (за 35–42 дні бройлери досягають живої маси 2,2–2,5 кг залежно від системи годівлі); низький FCR (конверсія корму) – 1,55–1,65 кг корму на 1 кг приросту; високий забійний вихід, зокрема м'язової частини грудей; добра життєздатність (більше 95%) та адаптація до різних технологій вирощування – від інтенсивних промислових комплексів до фермерських господарств. Крос відзначається спокійною поведінкою та високою однорідністю, що робить його оптимальним для великих підприємств із високим ступенем механізації. Його генетичні особливості дозволяють отримувати високий економічний ефект при дотриманні належних умов годівлі, мікроклімату та ветеринарного супроводу [23, 24].

Крос Ross 308. Кроси компанії Aviagen займають значну частку світового ринку, серед яких Ross 308 є найбільш поширеним. Він характеризується збалансованістю росту, вмісту м'язів і стійкістю до різних

технологічних умов. Особливості Ross 308: швидкий ріст у ранньому віці та добрий перерозподіл поживних речовин (за 42 дні курчата досягають живої маси 2,4–2,6 кг); конверсія корму – 1,60–1,70, що є досить ефективним показником; висока частка білої грудної м'язової тканини; добра збереженість поголів'я, що у поєднанні з інтенсивним ростом забезпечує високу рентабельність виробництва. Крос Ross 308 особливо цінують за його універсальність – він показує стабільні результати як у стандартних умовах утримання, так і при використанні альтернативних систем (підстилка, підлога, напівінтенсивні ферми) [25, 26].

Кроси Hubbard (Flex, Classic, Premium). Компанія Hubbard спеціалізується на створенні генетичних ліній із високою життєздатністю та адаптивністю. Ці кроси особливо цінують у регіонах із менш інтенсивними технологіями або в умовах підвищених ризиків.

Hubbard Flex. Характеристики кросу: висока життєздатність, помірні темпи росту при високій конверсії корму, жива маса до 42-го дня – 2,2–2,4 кг, оптимальний для підприємств, що прагнуть знизити ризики та отримати стабільний результат.

Hubbard Classic. Характеристики кросу: більш економічний варіант, добра стійкість до стрес-факторів, висока збереженість, середні показники набору маси, але відмінна ефективність при менш інтенсивних годівельних програмах [27, 28].

Hubbard Premium. Характеристики кросу: орієнтований на ринки, де попит зміщений на продукцію з підвищеними стандартами благополуччя та якості, часто використовується у виробництві «фермерської» або органічної курятини.

Arbor Acres. Лінія Arbor Acres (Aviagen) є однією з найстаріших, але завдяки постійному генетичному удосконаленню залишається популярною. Переваги: високий потенціал швидкого росту, відмінна конверсія корму, добра однорідність стада, підвищена продуктивність за показниками м'ясності, тверде, компактне м'ясо з високою часткою білка. Arbor Acres

особливо цінують на ринках Азії, Африки та Східної Європи, де необхідна адаптація до жаркого клімату та коливань умов вирощування [27, 29].

Сучасні кроси забезпечують високу швидкість обігу поголів'я (35–45 днів), дозволяють отримувати високий вихід м'яса при мінімальних витратах корму, сприяють стабілізації ринку м'яса птиці та забезпеченню продовольчої безпеки, є основою розвитку екологічно дружніх та безпечних систем виробництва. Завдяки прогресу в селекції бройлери сьогодні на 15–20% ефективніші, ніж 20 років тому, що значно знижує собівартість виробництва та дозволяє задовольняти зростаючий попит на м'ясо птиці у світі.

Таким чином, сучасні м'ясні кроси курей представляють собою результат багаторічної селекційної роботи, спрямованої на поєднання високої продуктивності, рентабельності виробництва та здатності адаптуватися до різних умов вирощування. Кроси Cobb-500, Ross 308, Ross 708, Hubbard і Arbor Acres забезпечують одні з найкращих показників росту, конверсії корму та м'ясності, що робить їх основою інтенсивного промислового птахівництва. Їх використання дозволяє підприємствам підвищувати ефективність виробництва, забезпечувати стабільну якість продукції, знижувати економічні ризики та відповідати сучасним вимогам ринку. Систематичне удосконалення цих кросів гарантує подальший розвиток м'ясного птахівництва та зростання його ролі у продовольчому забезпеченні населення. [30, 31].

РОЗДІЛ 2. МАТЕРІАЛ, МЕТОДИКА, МІСЦЕ ТА УМОВИ ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДЖЕНЬ

2. 1. Місце та умови проведення досліджень

Дослідження за темою кваліфікаційної роботи проведені у ТОВ «Мясов», яке знаходиться у с. Котівка нині Житомирського району (колись Радомишльського) Житомирської області. ТОВ «Мясов» займається виробництвом та переробкою продукції птахівництва, зокрема м'яса курчат-бройлерів [32].

Рис. 1. **Географічне розташування підприємства**

Підприємство було засноване у 2017 році й розпочало роботу після реконструкції наявних тваринницьких приміщень. Модернізація проводилася з повним дотриманням будівельно-проєктних та ветеринарно-санітарних вимог. На їхній основі було створено сучасний птахівничий комплекс, орієнтований на вирощування сільськогосподарської птиці та виробництво м'яса.

Першим керівником підприємства у 2017 році став Блошко Микола Михайлович. Уже через три місяці управління перейняв Шиманський Олександр Володимирович. У 2019 році посаду директора обійняв Гаврилей Роман Сергійович, який очолює підприємство й дотепер [33, 34].

ТОВ «М'ясов» є сучасним птахівничим господарством, основний напрям роботи якого – вирощування свійської птиці. Поряд із цим підприємство здійснює й інші важливі види діяльності: у тваринництві займається розведенням великої рогатої худоби, овець, кіз і свиней, а також виробництвом м'яса, зокрема пташиного. У рослинництві господарство вирощує зернові (крім рису), бобові, олійні культури, овочі, баштанні та коренебульбоплоди. Крім основних напрямів, підприємство розвиває змішане сільське господарство та здійснює допоміжні роботи, пов'язані з тваринництвом і рослинництвом, що забезпечує комплексний характер виробництва [35, 36].

Для отримання курячого м'яса на підприємстві використовують високопродуктивну гібридну птицю двох м'ясних кросів іноземної селекції – «Ross-308» і «Cobb-500».

Чисельність поголів'я, залученого до м'ясного виробництва на даному підприємстві, подана в таблиці 1.

Таблиця 1

Кількість м'ясної птиці і ТОВ «Мясов»

Роки	**Кількість птиці, тис. гол.**	
	загальна кількість, тис. гол.	**в т. ч. курчат-бройлерів**
На початок року		
2022	150000	150000
2023	150000	150000
2024	12500	12500
На кінець року		
2022	125000	125000
2023	150000	150000
2024	75000	75000

Вирощування бройлерів на підприємстві триває 45 діб – до моменту, коли птиця досягає живої маси близько 3 кг. Готову продукцію постачають до торговельних мереж, з якими укладено відповідні договори про співробітництво.

Рис. 2. **Продукція ТОВ «Мясов»**

У процесі виробництва продукції тваринництва підприємство приділяє значну увагу біобезпеці та системно працює над зменшенням техногенного впливу. Екологічна складова є невід'ємною частиною його агробізнесу. Природоохоронні заходи здійснюються не лише для відповідності міжнародним вимогам і національним стандартам, а й із метою збереження навколишнього природного середовища та національних природних ресурсів.

На підприємстві впроваджено та успішно функціонує інтегрована система управління якістю й безпечністю, сертифікована відповідно до міжнародного стандарту ISO 9001:2008 та програми FSSC 22000:2011 (HACCP), що підтверджує високий рівень контролю всіх технологічних процесів. ТОВ «М'ясов» є соціально відповідальною компанією, адже тут приділяють пріоритетну увагу виробництву безпечної та якісної харчової продукції.

2. 2. Матеріал та методика проведення досліджень

Матеріалом дослідження слугувала зібрана під час виробничої практики інформація щодо технологічних процесів виробництва продукції птахівництва та продуктивності м'ясної птиці в умовах ТОВ «М'ясов». Роботу виконано відповідно до схеми (рис. 3) із використанням загальноприйнятих методів аналізу технології переробки сільськогосподарської птиці, виробництва м'яса та подальшої його реалізації та оцінки продуктивності курчат-бройлерів [37-40].

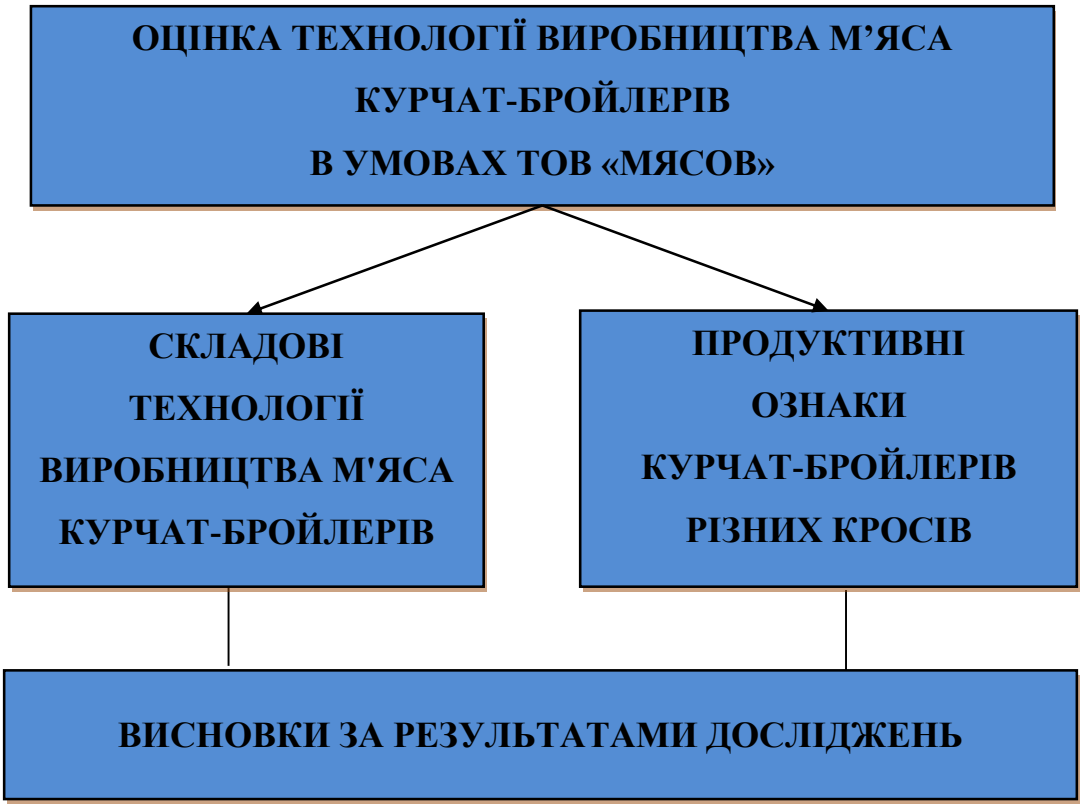

Рис. 3. **Схема проведених досліджень за темою кваліфікаційної роботи**

Згідно із поставленими завданнями досліджень за темою кваліфікаційною роботи досліджено всі основні технологічні елементи виробництва м'яса курчат-бройлерів, а також здійснено оцінку їх головних продуктивних ознак м'ясного поголів'я.

РОЗДІЛ 3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ

3. 1 Оцінка технології виробництва м'яса курчат-бройлерів в умовах ТОВ «Мясов» Житомирської області

ТОВ «Мясов» – сучасне підприємство птахівничої галузі, яке спеціалізується на промисловому вирощуванні та переробці м'яса курчат-бройлерів. Підприємство розташоване в Житомирській області, що є вигідним з точки зору логістики, забезпечення кормовими ресурсами та доступності кваліфікованих трудових ресурсів. Сучасна інфраструктура, високий рівень технічної оснащеності та дотримання міжнародних стандартів роблять ТОВ «Мясов» одним із конкурентоспроможних виробників м'ясної продукції в регіоні.

Рис. 4. **Виробнича база підприємства ТОВ «М'ясов»**

На даному підприємстві застосовується повністю механізована та автоматизована система вирощування бройлерів, яка включає оптимальні мікрокліматичні умови, адже у пташниках автоматично регулюються температура, вологість повітря, вентиляція, рівень освітлення, концентрація аміаку та CO_2 . Системи клімат-контролю працюють цілодобово, що запобігає стресам і сприяє швидкому росту птиці; належну годівлю і напування, адже птиця отримує повноцінні комбікорми, збалансовані за білком, енергією, амінокислотами, вітамінами, макро- і мікроелементами.

Автоматичні лінії годівлі та ніпельні поїлки забезпечують безперебійний доступ до корму та води.

З метою виробництва м'яса курчат-бройлерів в умовах ТОВ «Мясов» займаються вирощуванням птиці кросів «Cobb-500» та «Ross-308», добовий молодняк якого вирощують секційно на глибокій підстилці. Вирощування бройлерів на глибокій підстилці є одним із найбільш поширених методів у сучасному птахівництві, оскільки поєднує економічність, простоту технологічних операцій та здатність забезпечувати оптимальні зоогігієнічні умови для швидкого росту птиці. Така система передбачає утримання молодняку на товстому шарі органічного підстилкового матеріалу, який у процесі експлуатації частково компостується, виділяючи додаткове тепло та створюючи сприятливий мікроклімат.

Перед заселенням кожної партії молодняку проводять комплекс технологічних заходів, спрямованих на створення безпечного та стерильного середовища, так звана профілактична перерва (10-14 діб)– рис. 5.

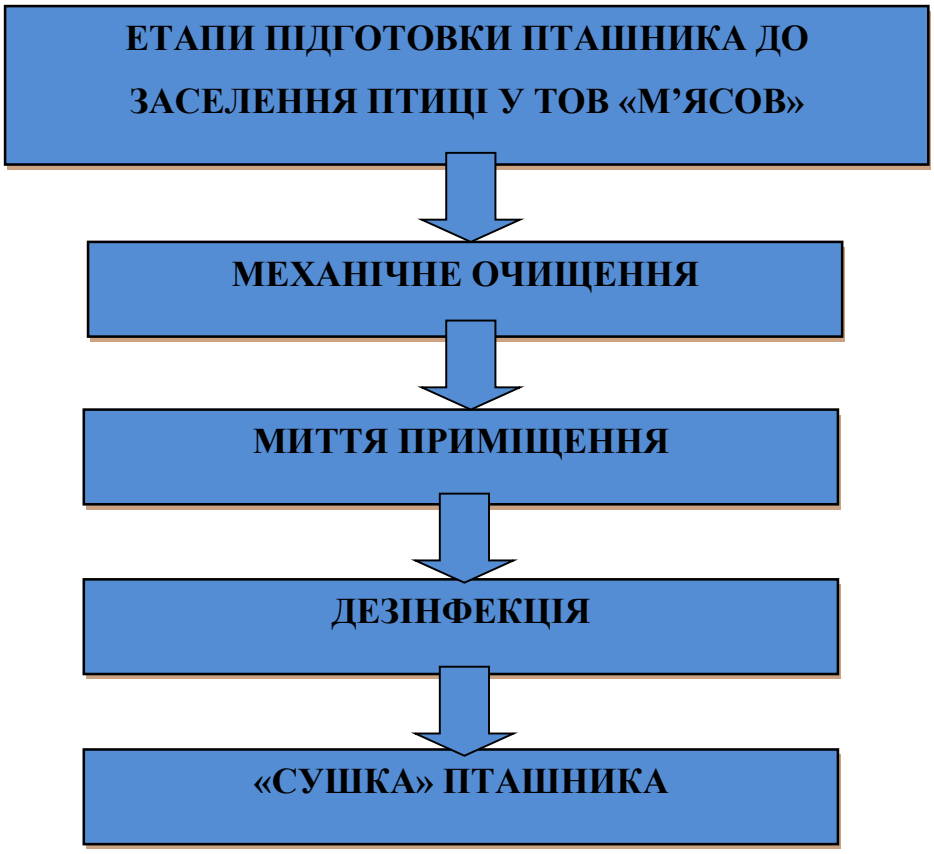

Рис. 5. **Етапи підготовки пташника у ТОВ «М'ясов»**

Під час механічного очищення видаляють залишки старої підстилки, посліду, пил та сміття, під час миття приміщення поверхні обробляють теплим мийним розчином або піною для сільськогосподарських об'єктів. При здійсненні дезінфекції застосовують сертифіковані дезінфекційні засоби широкого спектра дії, після чого проводять провітрювання. Заключний етап – сушіння пташника, при цьому забезпечують вологість поверхонь не більше 15–20 %, оскільки надмірна вологість може призвести до розвитку мікрофлори в підстилці. Після підготовки приміщення здійснюється розкладення підситкового матеріалу. Найчастіше використовують подрібнену солому, тирсу, деревну стружку, соняшникове лушпиння. Товщина підстилки при першому завезенні становить 8-12 см, а в подальшому її розпушують і додають за потреби.

Утримують птицю у одноповерхових безвіконних пташниках, в кожному з яких обладнано два ізольованих зали на шість секцій кожен. Щільність посадки курчат при цьому 18-22 гол./м² у період вирощування, кінцева щільність – до 38-42 кг живої маси на 1 м². Вирощування триває до досягнення маси 2,8-3 кг, що зазвичай відповідає віку 42-45 діб.

Рис. 6. **Курчата-бройлери ТОВ «М'ясов»**

Усі технологічні процеси з вирощування птиці на підприємстві здійснюються із застосуванням обладнання компанії «Big Dutchman

International GmbH», а в забійному цеху використовуються сучасні технологічні рішення провідних нідерландських виробників – «Meyn» та «Stork».

Рис. 7. **Обладнання при вирощуванні бройлерів у ТОВ «М'ясов»**

Перші 10-14 діб для молодняку птиці є критичними, тому забезпечують спеціальний мікроклімат: температура на рівні підлоги для добових курчат становить 32-34 °С, далі температуру поступово знижують до 24-22 °С на 3-4 тижні. Освітлення: у пташниках інтенсивне протягом перших 48 годин, світловий період становить 23 години, надалі світловий режим регулюють відповідно до віку птиці. У перші дні рівень світла для птиці становить 23-25 лк, а після досягнення віку 21 день його знижують до 5-8 лк. Температура також змінюється залежно від віку і поступово зменшується до 20 °С у старшому віці. Показники відносної вологості підтримуються в межах 60-70%.

Годівля курчат-бройлерів здійснюється повнораціонними комбікормами, які відповідають віковим потребам птиці. Технологія передбачає три основні періоди годівлі:

starter (0…10 діб) – корми з високим вмістом білка (20–22 %), легкозасвоювані;

grower (11…28 діб) – баланс протеїну та енергії для інтенсивного росту;

finisher (29…42-45 діб) – знижений рівень протеїну, підвищена енергетичність для формування маси тіла.

Годівлю забезпечують через використання підвісних чашкових годівниць, застосовують напувальна система ніпельного типу. Для забезпечення птиці водою використовується власна артезіанська свердловина глибиною 180 м.

Рис. 8. **Чашкові годівниці та ніпельні напувалки у пташниках ТОВ «М'ясов»**

Мікроклімат є критичним фактором для досягнення планових приростів живої маси. Система вентиляції у ТОВ «М'ясов» спрямована на забезпечення підтримки концентрації аміаку, інших газів, достатнє надходження кисню, видалення надлишкової вологи. У холодний період застосовують комбіновану вентиляцію з підігрівом. Нагрів повітря здійснюється газовими, дизельними чи електричними нагрівачами. Підстилку регулярно розпушують для запобігання ущільненню та розвитку патогенної мікрофлори. У нормі вона повинна залишатись сухою та пухкою.

Параметри мікроклімату при вирощуванні курчат-бройлерів у ТОВ «Мясов» наведено у таблиці 2. Залежно від віку птиці у пташниках регулюється і змінюється температура повітря і підлоги, відносна вологість, швидкість руху повітря, освітлення і освітленість, вміст у повітрі аміаку, вуглекислого газу, пилу.

Таблиця 2

Оптимальні параметри мікроклімату при вирощуванні курчат-бройлерів у ТОВ «Мясов»

Вік, діб	Температура повітря, °С	Температура підлоги, °С	Відносна вологість, %	Швидкість руху повітря, м/с	Освітлення, год/добу	Освітленість, лк	NH_3, ppm	CO_2, %	Пил, мг/м³
1-3	32-34	30-32	60-70	0,1	23	30-40	≤ 10	≤ 0,25	≤ 2
4-7	30-32	29-30	60-70	0,1-0,15	22	20-30	≤ 10	≤ 0,25	≤ 2
8-14	28-30	28-29	60-70	0,15	20	10-20	≤ 15	≤ 0,25	≤ 3
15-21	26-28	26-27	55-70	0,2	18	5-10	≤ 15	≤ 0,25	≤ 3
22-28	24-26	24-25	55-70	0,2-0,25	16	5-10	≤ 20	≤ 0,30	≤ 4
29-35	22-24	22-23	55-70	0,25	16	5-10	≤ 20	≤ 0,30	≤ 4
36-42	20-22	20-22	55-70	0,25-0,3	16	3-5	≤ 20	≤ 0,30	≤ 5

У перші дні життя (1-3 доба) курчата потребують найвищої температури повітря – 32-34 °С, високої температури підлоги та стабільної вологості для підтримання теплового комфорту. Освітленість на цьому етапі є найбільш інтенсивною (30-40 лк), що сприяє легшому орієнтуванню молодняку та активнішому споживанню корму і води. Рівні шкідливих газів (аміаку, CO_2) та пилу мають залишатися мінімальними, оскільки курчата особливо чутливі до забрудненого повітря.

У процесі росту бройлерів температура повітря поступово знижується до 20-22 °С у віці 36-42 діб. Водночас допустима швидкість руху повітря дещо зростає, що дозволяє ефективніше охолоджувати важчу птицю та підтримувати стабільний мікроклімат. Відносна вологість утримується в

межах 55-70%, запобігаючи надмірному зволоженню підстилки та розвитку патогенів.

Освітленість поступово зменшується до 3–5 лк, оскільки надмірне світло може спричиняти стрес і підвищену рухливість, що негативно впливає на прирости. Світловий режим скорочується з 23 год/добу на початку до 16 год/добу у старшому віці, що відповідає біологічним потребам птиці.

Контроль за рівнями аміаку, вуглекислого газу та пилу є важливим компонентом забезпечення біобезпеки. Вони не повинні перевищувати встановлені граничні норми, оскільки негативно впливають на дихальну систему, імунітет та загальну продуктивність бройлерів.

Фінальний період (35-45 діб) характеризується інтенсивним приростом маси. Птицю утримують до моменту досягнення планової ваги 2,5–3,2 кг залежно від технології та вимог замовника.

Показники продуктивності курчат-бройлерів кросів «Cobb-500» та «Ross-308» подано у таблиці 3.

На початковому етапі вирощування (1-7 днів) курчата обох кросів мають схожу початкову масу: Cobb-500 – 120-130 г, Ross-308 – 115-125 г. Добовий приріст невеликий, оскільки організм тільки адаптується до нових умов і починає активно рости.

В проміжному віці (8-21 день) приріст стає інтенсивнішим, маса курчат Cobb-500 досягає 600-650 г, Ross-308 – 580-620 г.

На 22-35 день курчата нарощують м’язову масу швидше: Cobb-500 – 1500-1600 г, Ross-308 – 1400-1500 г.

На фінальному етапі (36-42 день) курчата Cobb-500 досягають маси 3100 г, а Ross-308 – 2800 г, що показує вищу продуктивність кросу Cobb-500. Добовий приріст на цьому етапі максимальний: до 110 г у Cobb-500 та до 95 г у Ross-308.

Щодо споживання корму та конверсії корму, то на початку вирощування курчата споживають невелику кількість корму, але конверсія корму ефективна (1,4-1,5 кг корму на 1 кг приросту для Cobb-500).

Таблиця 3

Показники продуктивності курчат-бройлерів кросів «Cobb-500» та «Ross-308» у ТОВ «Мясов»

Вік курчат (діб)	**Показник**	**Кроси птиці**	
		Cobb-500	**Ross-308**
1–7	Середня маса, г	120–130	115–125
	Добовий приріст, г	15–18	14–17
	Споживання корму, г/день	20–25	18–23
	Конверсія корму	1,4–1,5	1,45–1,55
8–21	Середня маса, г	600–650	580–620
	Добовий приріст, г	35–40	33–38
	Споживання корму, г/день	80–90	75–85
	Конверсія корму	1,5–1,6	1,55–1,65
22–35	Середня маса, г	1500–1600	1400–1500
	Добовий приріст, г	60–65	55–60
	Споживання корму, г/день	120–135	115–125
	Конверсія корму	1,55–1,65	1,60–1,70
36–42	Середня маса, г	3100	2800
	Добовий приріст, г	100–110	90–95
	Споживання корму, г/день	180–200	165–180
	Конверсія корму	1,7–1,8	1,7–1,8
1–42 (загалом)	Відсоток збереження, %	95–97	94–96
	Загальне споживання корму на голову, кг	4,5–4,8	4,2–4,5

З віком споживання корму зростає, але конверсія трохи погіршується, особливо на фінальному етапі, коли організм нарощує м’язову масу. Загальне

споживання корму на голову за весь період вирощування становить для курчат Cobb-500 – 4,5-4,8 кг, Ross-308 – 4,2-4,5 кг.

Таким чином, крос Cobb-500 вирізняється вищою кінцевою масою, більшим добовим приростом та трохи кращою конверсією корму на фінальному етапі, порівняно з Ross-308. Крос Ross-308 має трохи менший кінцевий вихід маси, але зберігає високу виживаність і якість м'яса..

Перед вивезенням птиці на забій проводять голодну витримку 8-12 годин, знижують інтенсивність освітлення для зменшення рухливості, здійснюють фіксацію, зважування та комплектування партій.

Технологія забою та переробки птиці здійснюється у власному м'ясопереробному цеху, який оснащений обладнанням для здійснення всіх основних операцій відповідно до вимог HACCP, ISO та європейських ветеринарно-санітарних норм.

Рис. 9. **Сучасний цех переробки птиці ТОВ «Мясов»**

У даному цеху технологічний процес переробки здійснюється з використанням сучасного обладнання та передових технологій голландських виробників «Meyn» та «Storck».

Рис. 10. **Обладнання при переробці бройлерів у ТОВ «М'ясов»**

Основні етапи переробки бройлерів у ТОВ «М'ясов» включають:

- приймання та передзабійна витримка птиці (забезпечується мінімальний стрес при транспортуванні, що покращує якість м'яса;
- оглушення та знекровлення, яке виконується механізовано для гуманності та повного видалення крові;
- ошпарювання та зняття оперення (установки працюють за автоматичними режимами, що зберігає якість тушок);
- патрання, яке відбувається на конвеєрних лініях з мінімальним контактом працівників із продукцією;
- охолодження (застосовують повітряне охолодження, або комбіноване (повітряно-водяне);
- фасування та зберігання.

У ТОВ «М'ясов» виробляють такі види продукції: тушка бройлера, частини тушок (філе, стегна, крильця), супутня продукція (печінка, серце, шлунок), охолоджене та заморожене м'ясо.

У ТОВ «Мясов» приділяють важливої уваги контролю якості та безпечності продукції. На підприємстві впроваджено інтегровану систему управління якістю та безпекою продукції, яка успішно сертифікована за міжнародними стандартами ISO 9001:2008 і FSSC 22000:2011 (HACCP). Це свідчить про належний та високий рівень контролю всіх етапів технологічного процесу. В умовах підприємства впроваджена система HACCP передбачає контроль критичних точок виробництва, лабораторні

аналізи сировини та продукції, мікробіологічний моніторинг води, повітря та обладнання, простежуваність від батьківського стада до кінцевого продукту.

Рис. 11. **Контроль якості та безпечності продукції у ТОВ «М'ясов»**

Продукція ТОВ «Мясов» відповідає вимогам ДСТУ 3143-2013 (м'ясо птиці), ветеринарно-санітарним правилам України.

Тут приділяють належної уваги біобезпеці та санітарному контролю. ТОВ «Мясов» підтримує високі вимоги до гігієни, зокрема: обмеження доступу на територію, багаторівневі санпропускники, регулярна дезінфекція приміщень, контроль здоров'я птиці ветеринарною службою. Дотримання принципів «золотої години», тобто швидке реагування на будь-які зміни у стаді, мінімізує ризики захворювань. Оскільки дотримання біобезпеки – це ключовий елемент успішного виробництва, тому в умовах даного підприємства здійснюють наступні заходи: вакцинація відповідно до схеми кросу (проти хвороби Марека, Ньюкасла, інфекційного бронхіту тощо), регулярний моніторинг стану поголів'я, контроль якості води й кормів, дезінфекція обладнання та інвентарю. На вході до пташника встановлено санпропускник, ветеринарно-санітарні бар'єри та дезкилимки.

Отже, ТОВ «Мясов» робить суттєвий внесок у розвиток м'ясної галузі регіону, забезпечуючи стабільні обсяги виробництва, створення робочих місць у сільській місцевості, розвитку суміжних сфер: кормової промисловості, транспорту, торгівлі, експортного потенціалу області. Завдяки сучасним технологіям, оптимізації виробничих процесів та інтенсивним моделям вирощування підприємство досягає високої економічної ефективності.

ВИСНОВКИ

ТОВ «Мясов» працює за принципами інтенсивного промислового птахівництва, що передбачає отримання високоякісної продукції у короткі терміни вирощування. Основна діяльність підприємства охоплює: вирощування курчат-бройлерів кросів іноземної селекції; забій та первинну переробку птиці на власному м'ясопереробному комплексі; виробництво охолодженої та замороженої продукції, у тому числі напівфабрикатів; зберігання, фасування та реалізацію продукції через власні та партнерські торговельні мережі.

Підприємство орієнтоване як на внутрішній ринок, так і на співпрацю з переробними заводами та закладами громадського харчування. Завдяки використанню інноваційних технологій ТОВ «Мясов» забезпечує стабільні обсяги виробництва, що є важливим фактором продовольчої безпеки регіону.

Технологія вирощування бройлерів на глибокій підстилці у ТОВ «Мясов» є ефективною та технологічно простою системою, яка забезпечує швидкий приріст живої маси та оптимальну конверсію корму. Успішність реалізації технологічного процесу на даному підприємстві забезпечено за рахунок якісної підготовки пташника, правильного управління мікрокліматом, оптимізованої годівлі, дотримання ветеринарно-санітарних норм при виробництві і переробці птиці протягом усього циклу.

В умовах ТОВ «М'ясов» технологія виробництва продукції птахівництва ефективно функціонує завдяки строгому дотриманню послідовності всіх технологічних операцій та використанню сучасних технологічних рішень, що забезпечує високі показники продуктивності курчат-бройлерів. Для прибуткового виробництва м'яса рекомендується використовувати м'ясний крос курей «Cobb-500», забезпечивши оптимальні умови вирощування птиці та належні умови її переробки із впровадженням автоматизації усіх виробничих процесів та застосування сучасного обладнання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Prymachenko B., Kotsar S. Livestock production in Ukraine in modern realities. *Стан та перспективи виробництва, переробки і використання продукції тваринництва*: матеріали XII Міжнар. наук. конф. студ. та учнів. молоді, 20 листоп. 2025 р. Кам'янець-Подільський: Вид.-во ЗВО ««Подільський державний університет», 2025. С. 55–57. (Науковий керівник – доцент Шуляр Альона Л.).

2. Havenstein G. B., Ferket P. R., Qureshi M. A. Growth, livability, and feed conversion of 1997 vs. 2024 broilers. *Poultry Science*. 2023. Vol. 82, No. 10. P. 1500–1508.

3. Карпенко Сергій. Що було та що буде. Українське птахівництво сьогодні та в найближчій перспективі. URL: https://surl.li/mrthnc (дата звернення: 25.10.2025).

4. Кравченко О. Д. Птахівництво. Київ: Аграрна наука, 2018. 400 с.

5. Zuidhof M. J., Schneider B .L., Carney V. L., Korver D. R., Robinson F. E. Growth, efficiency, and yield of commercial broilers. *Poultry Science.* 2018. Vol. 93. P. 2970–2982.

6. Бабенко В. П. Технологія виробництва продукції птахівництва. Харків: Видавництво ХНАУ, 2017. 320 с.

7. Савченко Т. В., Саванчук Т. М. Сучасний стан і тенденції виробництва продукції птахівництва у регіонах України. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 46. С. 17–23.

8. Siegel P. B., Honaker C. F. Impact of long-term selection on broiler physiology. *World's Poultry Science Journal*. 2019. Vol. 65. P. 427–435.

9. Дуранова Т. А. Сучасний стан та перспективи розвитку птахівництва в Україні та світі. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2020. № 3. С. 259–264.

10. Гривківська О., Краснoруцький О. Регіональні ринки продукції птахівництва в умовах дисбалансу між виробництвом і споживанням.

Modeling the development of the economic systems. 2023. № 3. С. 45–51.

11. North M., Bell D. Commercial Chicken Production Manual. Wallingford: CABI. 2020. 256 p.

12. Григорьєв Сергій. Забезпечення продовольчої безпеки України за допомогою національного виробництва продукції галузі птахівництва. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2016. № 1. С. 30–34.

13. Leeson S., Summers J.D. Commercial Poultry Nutrition. 3rd ed. Guelph: University Books, 2021. 432 p.

14. Prymachenko B., Shuliar A., Shuliar A. Innovative chicken production technologies. *Наукові здобутки у вирішенні актуальних проблем виробництва і переробки продукції тваринництва:* матеріали V Всеукраїнської конференції молодих вчених та здобувачів освіти, 18 груд. 2025 р. Житомир: Вид.-во Поліського національного університету, 2025. С. 49–51.

15. Global poultry trends. URL: https://surl.li/hbahaa (дата звернення: 25.10.2025).

16. Браткевич С. М. Виробництво м’яса бройлерів в Україні. *Птахівництво*. 2017. № 3. С. 12–20.

17. Мельник О. Г. Технологія виробництва продукції птахівництва. *Аграрний вісник*. 2015. № 6. С. 28–36.

18. Жуков В. С., Бородай К. Ю. Сучасні технології вирощування бройлерів. *Птахівництво України*. 2018. № 2. С. 45–52.

19. Flegal K. Modern Poultry Farming and Management. New York: Academic Press, 2019. 280 p.

20. Примаченко Б. Ю. Основні м’ясні кроси курей, що використовуються в Україні. *Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва*: науково-теоретичний збірник. Житомир: Поліський національний університет, 2025. Вип. 19. С. 40. (Науковий керівник – доцент Шуляр Альона Л.).

21. World’s Poultry Science Association. URL: https://www.wpsa.com

(дата звернення: 27.10.2025).

22. FAO – Livestock & Poultry. URL: https://www.fao.org/livestock (дата звернення: 27.10.2025).

23. Aviagen. Cobb Broiler Management Guide. URL: https://www.cobb-vantress.com (дата звернення: 27.10.2025).

24. М'ясний бройлер КОББ-500. Характеристики кроса. URL: https://www.coco.lviv.ua/#!/blogpost/post1 (дата звернення: 27.10.2025).

25. Ross Broilers. Management and Nutrition Guidelines. URL: https://www.aviagen.com/ross (дата звернення: 27.10.2025).

26. Кури Росс 308. URL: https://kurkul.com/porody/829-ross-308 (дата звернення: 27.10.2025).

27. Hubbard Breeders. Broiler Genetics and Management. URL: https://www.hubbardbreeders.com (дата звернення: 27.10.2025).

28. Hubbard. URL: https://www.hubbard.com (дата звернення: 27.10.2025).

29. The Poultry Site. Poultry Industry News & Resources. URL: https://www.thepoultrysite.com (дата звернення: 27.10.2025)

30. Julian R. J. Production and growth of broilers. Wallingford: CABI, 2015. 312 p.

31. Bell D., Weaver W. D. Commercial Chicken Meat and Egg Production. 6th ed. New York: Springer, 2022. 584 p.

32. Мясов. URL: https://youcontrol.com.ua/catalog/company (дата звернення: 28.10.2025).

33. ТОВ «М’ясов». URL: https://vkursi.pro/card/tov-miasov-41092171 (дата звернення: 28.10.2025).

34. Про ТОВ «М’ясов». URL: https://opendatabot.ua/c/41092171 (дата звернення: 28.10.2025).

35. ТОВ МЯСОВ, ЄДРПОУ 41092171. URL: https://tripoli.land/ua/farmers/zhitomirskaya/ (дата звернення: 28.10.2025).

36. МЯСОВ, ТОВ. URL: https://www.ua-region.com.ua/41092171 (дата звернення: 28.10.2025).

37. Технологія виробництва продукції птахівництва: практикум / Бородай В., Пономаренко Н., Коваленко В. та ін. К.: Агроосвіта, 2013. 272 с.

38. Патрєва Л.С., Коваленко В.П., Терещенко О.В., Катеринич О.О. М'ясне птахівництво: навч. посіб. М.: МДАУ, 2010. 370 с.

39. Технологія виробництва продукції птахівництва / Бородай В.П. та ін. Вінниця: Нова книга, 2006. 360 с.

40. Технологія виробництва продукції птахівництва: ел. підр. URL: https://surl.gd/zaqasu (дата звернення: 29.10.2025).